

Archeologen hebben de afgelopen weken bijzonder gave resten van boerderijen uit de IJzertijd opgegraven ten zuiden van de Werpsterhoeke bij Wirdum.

Donkere veenlagen en lichtere klei- en zandafzettingen zijn in de uitgegraven bodem goed herkenbaar (linksboven). Archeologen graven een waterput uit, met op de achtergrond het voorhuis van een negentiende-eeuwse boerderij (links onder). De gevlochten muren en paalresten van de IJzertijdboerderij steken tijdens de opgraving uit het opgravingsvlak (hierboven).

Een boerderij en veertigduizend scherven

TEKST ERWIN BOERS
FOTO'S ARODI BUITENWERF

W ie de afgelopen maanden vanuit Harlingen het fonkelnieuwe verkeersknooppunt Werpsterhoeke opreed, kon de onderzoeker van ArcheoDienst aan de zuidzijde zien werken. In de modder langs de Bredijk gingen zij op zoek naar de vroegste bewoningsresten in dit gebied. Met succes: gaver overblijfselen van ruim tweeduizend jaar oude boerderijen kwamen tevoorschijn. De archeologen vonden er ook minstens veertigduizend aardewerkscherven.

De opgraving is inmiddels afgerond en de opgravingsvlakken zijn weer uit het zicht verdwenen, maar vorige week waren de gaver muurresten van een zeer oud bouwwerk nog goed herkenbaar. „Kijk, dit is een gebouw uit de late IJzertijd”, wijst opgravingssleider Cuno Koopstra op de dunne paalrijen, die door gevlochten twijgen met elkaar zijn verbonden tot een buitenmuur. Dit vlechtwerk werd destijds dichtgesmeerd met klei, zodat een winddichte muur ontstond. Het gebouw steunde op rijen dikke palen, waarvan de onderste resten opvallend goed bewaard zijn in de vochtige bodem. Het huis was vermoedelijk in de laatste eeuw voor het begin van onze jaartelling in gebruik. De contouren van het gebouw zijn ruim 8,5 bij 4,5 meter. Daarmee was het bouwwerk veel kleiner dan terboerderijen die verderop in Leeuwarden zijn opgegraven, die waren soms tientallen meters lang. „Maar we kennen plattegronden van deze omvang wel van elders”, zegt Koopstra. In Ezinge groef de beroemde archeoloog Albert van Giffen vorige eeuw soortgelijke kleine boerderijen

op. Boeren hadden destijds altijd koeien, maar teelden vaak ook gewassen zoals gerst. De opgraving vond plaats in opdracht van veeverbeteringsbedrijf CRV, dat zich vestigt op deze locatie aan de zuidwestzijde van De Werpsterhoeke. CVR betreft het voorhuis van een historische boerderij op deze kavelt en pleegt nieuwbouw op de plek van de afgebroken schuur hierachter. Vooronderzoek wees op archeologische resten in de bodem, die moesten worden vastgelegd voor de bouw kon beginnen. Waarschijnlijk is op deze locatie langere tijd achtereen gewoond tot aan het begin van onze jaartelling. Vlakbij de gevonden boerderij doken namelijk de resten van een ander bouwwerk op. „We hebben in ieder geval de plattegronden van twee gebouwen en mogelijk waren

Het ligt voor de hand dat ze soms last hadden van nattigheid

het er nog wel mee”, zegt Koopstra. Dat past in een bekend patroon: zakte een oude boerderij in, dan hoogden de bewoners het gebied een stukje op, waarna zij een nieuw huis op dezelfde locatie bouwden. Bij de Leeuwarder Oldehove zijn bijvoorbeeld de resten van zes opeenvolgende boerderijen teruggevonden. Zoets kan in Wirdum ook het geval zijn geweest. Er is echter wel iets gek aan de hand met deze plek. „Hier lag geen terp, er werd gewoond op het maai-veld”, zegt Koopstra. De dunne kleibodem zat vlak op het veen „en je

zit hier bij de loop van de oude Boarne”, zegt Koopstra. Deze Friese oer-rivier zou later uitgroeien tot de Middelleze. Het ligt voor de hand dat de bewoners soms last hadden van nattigheid. De archeologen hebben overtuigende bewijzen voor wateroverlast: „De laatste woning uit de late IJzertijd was omringd met een grondwal om het water tegen te houden. Kijk, je kunt hem nog zien liggen”, zegt Koopstra, wijzend op grondlagen, waarin de gestapelde pluggen herkenbaar zijn. De ronde wal had een doorsnee van enkele tientallen meters.

U iteindelijk werd het toch te nat en zijn de bewoners vertrokken naar een hogere plek. Op de onderzoekslocatie zijn namelijk geen latere bouwsporen meer gevonden. Dit wordt duidelijk uit de overweldigende hoeveelheid

De vlindervormige mantelspeld die bij de opgraving tevoorschijn kwam.

gevonden scherven. Het gaat hier vooral om streepbandaardewerk, een type dat in de eerste eeuw na Christus uit de mode raakte. Toch kan er iets verderop wel degelijk nog gewoond zijn, zo bleek vorige week uit de vondst van een vlindervormige mantelspeld (fibula) in een waterput. Het brons glom zo mooi dat het leek alsof het sieraad nog maar juist was verloren. „Hij komt waarschijnlijk uit de Romeinse tijd, dus een latere periode”, zegt Akkie Visser, die als vrijwilliger mee groef. Wie weet, was deze put in gebruik bij een latere boerderij, die dan iets oostelijker zal hebben gestaan, buiten het opgravingsgebied. Dat de plek van de IJzertijdboerderij uiteindelijk verlaten is, past ook goed bij de positie ten opzichte van de nabijgelegen middeleeuwse zeedijk (Bredijk), die Wirdum later moest beschermen tegen de Mid-

Er zijn ook scherven gevonden die veel ouder lijken te zijn

delzee. Waar in de IJzertijd nog boeren woonden, klotsten later de zoutegolven. Bij de aanleg van stadsdeel De Zuidlanden zijn al verschillende van zulke onbekende woonplekken opgedoken en de vondst bij de Werpsterhoeke biedt nu weer een nieuw puzzelstukje in de geschiedschrijving van dit gebied. Het biedt ook een waarschuwing voor toekomstig graafwerk in dit gebied. De kans is groot dat de bodem bij Wirdum nog veel meer van zulke boerderijresten bevat.

vijftig jaar hierna. Er zijn echter ook scherven gevonden die veel ouder lijken te zijn. „Dan gaat het om de Midden-IJzertijd, dus enkele eeuwen ouder, maar dit moeten we nog beter onderzoeken”, zegt Koopstra. In dat geval zou deze omgeving dus eeuwenlang gebruikt zijn voor bewoning. De randen van de Boarne en Middelleze moeten vanaf de IJzertijd bezaaid zijn geweest met terpjes en ook lager gelegen boerderijlocaties. Het overgrote deel van de vondsten dateert van de eerste eeuw voor Christus en mogelijk de eerste